

**ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО МЕХАНОТЕХНИКА, ЕЛЕКТРОНИКА,
ТЕЛЕКОМУНИКАЦИИ И ТРАНСПОРТ „ХРИСТО БОТЕВ“ – ШУМЕН**

УТВЪРДИЛ: /П/

ДЕСИСЛАВА БОРИСОВА

Директор на ПГМЕТТ „Христо Ботев“ – Шумен

УЧИЛИЩНА ПОЛИТИКА
ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ
НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА
В ПГМЕТТ „ХРИСТО БОТЕВ“ – ШУМЕН
ПРЕЗ УЧЕБНАТА 2025/2026 ГОДИНА

Училищната политика е разработена на основание чл. 185, ал. 1 и 2 от ЗПУО и по изпълнение на Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование и Алгоритъм за прилагане на Механизма за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование, утвърдени със Заповед РД 09-5906/28.12.2017 г. на министъра на образованието и науката.

I. Основни цели, принципи и очаквани резултати

Въвеждането на настоящата училищна политика за превенция и интервенция на насилието и тормоза се налага от разбирането, че реален напредък в справяне с проблема може да бъде постигнат само в резултат на прилагането на последователна и целенасочена политика, която се споделя и следва от цялата училищна общност и се подкрепя от всички отговорни институции.

I.1. Основна цел

Основна цел на училищната политика е да допринесе за предотвратяване на тормоза и насилието между учениците в ПГМЕТТ „Христо Ботев“ – Шумен и да създаде безопасна и подкрепяща училищна среда.

I.2. Подцели към основната цел

Непосредствени цели на училищната политика са:

- Повишаване на чувствителността, ангажираността и капацитета на цялата училищна общност за превенция и справяне с тормоза и насилието между учениците;
- Създаване на защитна мрежа, която включва единни правила и процедури за предотвратяване, оказване на адекватна намеса и сигнализиране в случаи на тормоз и насилие;
- Създаване на механизми за проследяване на ефективността от дейностите по превенция и интервенция.

I.3. Основни принципи на училищната политика

- 1) Отхвърляне на всички форми на насилие, като форма на поведение и общуване;
- 2) Спазване на Етичния кодекс и недопускане на дискриминация;
- 3) Активно включване и участие на цялата училищна общност - родители, учители и ученици, във всички етапи на планиране и реализиране на училищната политика.

I.4. Очаквани резултати

- 1) Създаване на необходимата организационна структура за изпълнение на училищната политика за противодействие на тормоза и насилието;
- 2) Повишаване на ефективността на изградените в ПГМЕТТ „Христо Ботев – Шумен системи за превенция и интервенция на тормоза и насилието;
- 3) Формиране и изграждане на устойчиви умения и нагласи, недопускащи насилие и тормоз в общуването и поведението на учениците.

II. Разясняване на понятията „насилие“ и „тормоз“; видове, прояви и разпознаване

1. Какво е насилие?

„Насилие“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„Физическо насилие“ е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето.

„Психическо насилие“ са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване,

подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.

„Сексуално насилие“ е използването на дете за сексуално задоволяване. Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на СЗО е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото”.

„Пренебрегване“ е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен.

2. Какво е тормоз?

Тормозът е специфичен вид насилие сред децата и е сред най-неуловимите форми на агресивно поведение и насилие. Тормозът между връстници е групов феномен. Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни. Професор д-р Дан Олвеус определя тормоза като „повтарящи се във времето негативни действия от страна на един или повече ученици, когато някой умишлено причинява или опитва да причини травма или дискомфорт на друго дете чрез физически контакт, чрез думи или по друг начин.“

2.1. Характеристика на тормоза:

- Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира от социалния живот;
- Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия
- Тормозът не спира от само себе си, без външна намеса.

2.2. Основните прояви на тормоз са:

Физически тормоз – например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Вербален тормоз – словесни изрази, които имат за цел унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Включва подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;

Психически тормоз – например, подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;

Социален тормоз – например, избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране;

Сексуален тормоз – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накръняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смушаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унижителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие.

Кибернасилие и Кибертормоз са насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на дете с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност/профили, обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи и др.

2.3. Признаци, по които може да се разпознаят насилието и тормозът

Физическото насилие и тормоз са формите, които възрастните най-често забелязват и затова често мерките за справяне обикновено са насочени именно към тях. Психическото насилие и тормоз по-трудно могат да бъдат установени, тъй като не са така видими, а и децата, от своя страна, нямат нагласата да споделят с възрастните за своите преживявания.

Проблемът се задълбочава, когато психическото насилие и тормоз, като обидните думи и прякори, социалното изолиране и други се подценяват от възрастните и се считат за нормална част от процеса на социализация и израстване на децата. Ето защо е важно да се обърне внимание още при първите признаци за съществуването на насилие и тормоз.

2.3.1. Разпознаване на физическо насилие – физически и поведенчески показатели:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едносрични отговори;
- безпокойство и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си - децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- влошаване на успеха и чести отсъствия от училище;
- чести отсъствия от определени часове.

2.3.2. Разпознаване на психическо насилие – психически и поведенчески показатели:

- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;

- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или нивото на развитие на детето;
- бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;
- загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;
- употреба на алкохол, медикаменти, занемаряване (постоянно обличане на едни и същи дрехи или отказ да сменя косата си);
- психосоматични симптоми като болки в стомаха, главоболие, гадене и др., оплаква се, че сънува кошмари и сънят му е нарушен;
- наблюдават се промени в навиците или в използването на интернет и социалните мрежи.

Разпознаването на **сексуалното насилие** включва както изброената по-горе симптоматика, така и различни прояви на сексуализирано поведение.

III. Дейности за намаляване на риска от възникване на училищен тормоз между учениците в ПГМЕТТ „Христо Ботев“ – Шумен

Проявите на насилие и тормоз в ПГМЕТТ „Христо Ботев – Шумен“ не се толерират. Въз основа на досегашната практика в гимназията, провежданите проучвателни дейности и направените оценки и изводи от доклади и анализи на Координационния съвет, ежегодно се създават/актуализират дейности за превенция и разписани механизми и отговорности за действие в ситуации на насилие или в риск от насилие. Дейностите на всички нива (клас/училище/общност) се организират и провеждат съгласно принципа за защита и отстояване на човешките права и проява на толерантност към различията.

1. Дейности на ниво клас:

- Организиране на дискусии, решаване на казуси, споделяне на опит в часа на класа
- Групова работа с училищния педагогически съветник;
- Извеждане на теми от учебното съдържание, свързани с правата на децата, ценностите, социалните роли;
- Изработване на правила за поведение и договаряне на процедура, в случай на нарушаване на правилата на ниво клас.

Дейностите на ниво клас (паралелка) се организират съгласно План за часа на класа, графици за външни лектори от други институции и според компетенциите на педагогическия съветник и другите педагогически специалисти в училище. Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като например емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др.

2. Дейности на ниво училище:

- Създаване на Координационен съвет с функции и делегирани отговорности за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза;
- Извършване на „оценка на ситуацията“ в началото и в края на учебната година;
- Създаване/ актуализиране на единни правила и задължения на всички учители и служители, свързани със случаите на тормоз и насилие;

- Въвеждане на процедури с разписани стъпки и отговорности за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие;
- Подобряване на системата за дежурство, с оглед обхващане на местата, в които на етапа на оценка е установено, че се извършва тормоз;
- Развитие на компетентностите на учители и служители за превенция и интервенция на насилието и тормоза в училище чрез участие в специализирани квалификационни форми и тренинги за справяне с критични ситуации;
- Осигуряване на реални партньорства с външни на училището институции, организации и специалисти;
- Насочване към основни здравни и социални услуги за децата и семействата.

Дейностите на ниво училище се организират съгласно Годишния план на Координационния съвет и Годишния план за дейността на ПГМЕТТ „Христо Ботев“. За всяка от планираните дейности се определя срок и отговарящи лица за изпълнение.

3. Дейности на ниво общност:

- Привличане на родители – специалисти от областта на помагащите професии / психолози, социални работници, лекари, свещеници/ за реализиране на общи инициативи;
- Родители – посредници между училището и други организации и институции, имащи отношение по проблема с тормоза в училище;
- Родители, които могат да осигуряват ресурси за изпълнение на училищните дейности;
- Ангажиране на членовете на Обществения съвет в дейности по превенция на насилието и тормоза.

IV. Действия при ситуация на тормоз в ПГМЕТТ „Христо Ботев“ – Шумен

Интервенциите включват действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на тормоз. При извършването на интервенция се отчитат индивидуалните потребности на всяко дете, въввлечено пряко или косвено в ситуацията, и се прилага принципа на най-добрия интерес на детето. С оглед своевременното овладяване на ситуацията е необходимо всеки учител и служител в училище да бъде наблюдателен и да следи груповата динамика в паралелките, както и да наблюдава взаимодействията и взаимоотношенията между учениците в училище по време на междучасията и неформалните ситуации, в които те общуват.

1. Задължения на всички учители и служители в училище:

- Всеки учител или служител, станал свидетел на ситуация на тормоз или за която е получил сигнал /от ученик, родител или друг служител от училището/ е длъжен да се намеси, за да прекрати ситуацията на тормоз;
- В случай на физически тормоз учениците трябва да бъдат разделени, за да се прекрати физическият контакт между тях и незабавно да се уведоми класен ръководител и/или педагогически съветник, заместник-директор, директор.
- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това следва да се случи на по-късен етап. Важното е учителят/ служителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и това е недопустимо поведение.

- При идентифициране на други форми на тормоз (психически, социален, кибертормоз и др.) незабавно се уведомява класен ръководител и/или педагогически съветник, Координационен съвет;

- Всеки учител и служител познава и следва утвърдените училищни Единни правила и процедури за интервенция и уведомяване при ситуация на насилие и тормоз (Приложение 1, Приложение 3).

2. Водене на дневник със случаи и управление на информацията

- Въвежда се Дневник в за случаи на насилие и тормоз за съответната учебна година. Всяка, описана в дневника ситуация, съдържа следната информация: дата, клас, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя. В Дневника със случаи се документират единствено ситуациите, съответстващи на второ и трето ниво според предприетата класификация (Приложение 2). Този дневник се съхранява на достъпно място при ЗДУД.

- Координационният съвет извършва анализ на вписаните ситуации и дава становище и предлага мерки и конкретни интервенции за индивидуална и /или групов работа с ученици, които са участвали в ситуацията на насилие и тормоз, без значение дали извършват проявите или са пострадали от насилието.

- При случаи от трето ниво, както и при преценка при случай от второ ниво незабавно се уведомява Отдел „Закрила на детето“ и/или полицията.

3. Включване на родителите

- Във всички случаи родителите на ученици, които са участвали в ситуация на насилие и тормоз, се уведомяват за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията.

- В разговора е важно да се акцентира върху необходимостта родителите да не критикуват другото дете, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на другата страна.

- Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта.

- От разговора могат да бъдат изведени конкретни договаряния и насоки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат.

При реализиране на Училищната политика се използва т.нар. “подход, насочен към цялото училище”, при който всички – ученици, педагогически и непедагогически персонал, училищно ръководство и родители, активно участват в дейности за превенция и прилагат мерки за справяне с проявите на тормоз и насилие. Партниращи институции на ПГМЕТТ „Христо Ботев“ – Шумен са ОЗД, Д„СП“, РУО – Шумен, полиция, МКБППМНЛ, местни власти и НПО.

Високата степен на ангажираност и полагането на координирани, системни и последователни усилия от всички, е задължително условие за изграждане у учениците на трайни ценности и личностни нагласи срещу насилието и тормоза.

V. Приложения

Неразделна част от Училищната политика за противодействие на тормоза и насилието в ПГМЕТТ „Христо Ботев“ – Шумен са следните документи:

1. Единни правила за задълженията на всички учители и служители, свързани със случаите на тормоз в ПГМЕТТ „Христо Ботев“ – Шумен (Приложение № 1);
2. Правила за уведомяване на институциите при случаи на насилие и тормоз в ПГМЕТТ „Христо Ботев“ – Шумен (Приложение № 2);
3. Инструктаж за задължително консултиране и начин на взаимодействие на педагогическите специалисти от ПГМЕТТ „Христо Ботев“ – Шумен с медицинско лице в случай на инцидент (Приложение № 3).

Училищната политика и приложенията към нея са приети на заседание на Педагогическия съвет, Протокол № 16 /01.09.2025 г.

*Приложение № 1 към Училищна политика
за превенция и интервенция на насилието и тормоза*

ЕДИННИ ПРАВИЛА

**ЗА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА ВСИЧКИ
УЧИТЕЛИ И СЛУЖИТЕЛИ, СВЪРЗАНИ
СЪС СЛУЧАИТЕ НА ТОРМОЗ В
ПГМЕТТ „ХРИСТО БОТЕВ“ – ШУМЕН
ПРЕЗ УЧЕБНА 2025/2026 ГОДИНА**

I. Задължения на персонала

1. Училищен координационен съвет

- Извършва „оценка на ситуацията“ в началото на учебната година и анализира резултатите;
- Изготвя едногодишен план за дейностите по превенция и интервенция на насилието и тормоза (с конкретни срокове, ангажменти и отговорности) на базата на резултатите от „оценката на ситуацията“;
- Изготвя до ръководството на училището годишен доклад, а при необходимост и препоръки за създаване на по-сигурна образователна среда;
- насочване към здравни и социални услуги за децата и техните семейства.

2. Класни ръководители

- Запознават родители и ученици с Механизма за противодействие на училищния тормоз, както и за приетите правила и процедури по прилагането му;
- Реагират при всеки опит за насилие над ученик в клас, съгласно утвърдените процедури и приетите правила и последици;
- Участват в екипа, сформиран по конкретен случай на ученик от класа им;
- Провеждат периодично превантивни занятия по проблемите на тормоза, като могат да привличат различни специалисти от други институции;
- Информират учениците за Националната телефонна линия за деца 116 111.
- Съдействат за включването на родителите в дейностите на ниво училище.

3. Учители, които не са класни ръководители

- Включват темата за насилието в учебните часове при необходимост;
- Поощряват и развиват съвместното учене, както и поведение на сътрудничество и взаимопомощ;
- Познават и използват установената система за информиране и съобщаване за случаи на тормоз над ученици.

4. Дежурни учители

- Спазват стриктно утвърдения от директора график за дежурство, следейки рисковите зони, в които е възможна появата на насилие и тормоз;
- Реагират според утвърдените процедури в ситуации на насилие по време на дежурството им;
- Оказват съдействие на колеги при установени от тях нарушения на ученици и докладват на УКС, като попълват протокол, отразяващ инцидента.

5. Непедагогически персонал

- Полагат грижи за предотвратяване на насилнически действия в общите помещения в училището;
- Познават основните принципи на действие и ги прилагат – правила, последствия, информация за нарушаване на правилата;
- Не допускат прояви на насилие и съобщават за тях на класен ръководител, педагогически съветник, заместник-директор, директор.

II. Процедури и алгоритъм при установен случай на тормоз и насилие

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Отговорни лица
ПЪРВО НИВО - НАРУШАВАНЕ НА ПРАВИЛАТА	Прекратяване на ситуацията и успокояване/ интервенция към всички участници. Изтъкване на нарушеното правило: налагане на съответната последица. При наличие на щети от материален характер, те се възстановяват. Предприемане на действия от класния ръководител или учител заедно с родител, като се осъществява педагогическа работа - индивидуално, за група ученици или за целия клас.	Учител, класен ръководител, родител.
ВТОРО НИВО – Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата или насилие с по-сериозни последици.	Ситуацията на тормоз се описва в Дневника със ситуации от свидетеля на случилото се или класния ръководител/ учител. Прекратяване на ситуацията и успокояване/ интервенция към всички участници. Възстановяване на щети при наличие на такива. По преценка се подава сигнал до ОЗД и/или полиция.	Класен ръководител/учител, педагогически съветник, председател или представител на координационния съвет, родител, директор.
ТРЕТО НИВО – Системна злоупотреба, както и ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето за който и да е от участниците в ситуацията.	Прекратяване на ситуацията и успокояване/ интервенция към всички участници. Незабавно уведомяване на ОЗД и/или органите на полицията. Уведомяване на родител. Консултации- предприемане на индивидуални разговори с участниците. Ситуацията на тормоз се описва в Дневника със случаи.	Директор, координационен съвет, родител, педагогически съветник, компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, Отдел Закрила на детето, полиция и др.)

II. Училищен регистър на случаи на тормоз и насилие

- Всяка ситуация на тормоз се регистрира и описва с цел да се проследи развитието на случая във времето и да се планира подходяща интервенция.
За всеки инцидент или проява на насилие се попълва писмено утвърдена бланка „Информация за нарушаване на правилата“ която се предава на педагогическия съветник или на друг член на Координационния съвет;
- За всяка регистрирана ситуация на тормоз и насилие се описват предприетите действия и мерки. Регистърът се съхранява при педагогическия съветник

Съставил: Училищен координационен съвет

Председател: Елеонора Стоянова – зам.-директор по учебната дейност

Членове:

1. Калина Стефанова – педагогически съветник
2. инж. Ивелина Илиева-Михайлова
3. Антон Базелков
4. Деян Златанов
5. Тереза Герчева
6. Теодора Червенкова